

חנוכה

פרק א - גבורה

יש המוצאים רמז למועד חג החנוכה בשמו - חנו כה, היינו: חנו בכ"ה. בתאריך זה ניצחו המכבים את היוונים. בתפילה המיוחדת שמוסיפים בחג החנוכה לזכר הניצחון נאמר: "על הניסים ועל הפורקן ועל הגבורות ועל התשועות..." – בפרק זה נעסוק במשמעות הגבורה, ובקשר שלה לחג החנוכה.

1. מהי גבורה?

חפשו במילון את ההגדרה לערך 'גבורה' וציינו מה המילה 'גבורה' מזכירה לכם ואילו תחושות היא מעוררת בכם.
במילון מוזכרים שני סוגי גבורה:
מה הם?
מה ההבדל ביניהם?

קיראו את המקורות הבאים וציינו באיזה סוג גבורה מדובר בכל מקור.
נמקו.

שמות א, יז-יט
שופטים טז, ג
שמואל א יז, לג-לו

בפרקי אבות נאמר: "איזהו גיבור? הכובש את יצרו".
במה שונה גבורה זו משלושת המקרים המתוארים בפסוקים הקודמים?

הגבורה איננה בהכרח תכונה מולדת, אלא תכונה שנקנית בעמל. לעיתים אדם רוכש אותה בתהליך הדרגתי ומתמשך. הגבורה גם היא אמצעי לשליטה עצמית, עמידה על עקרונות והשגת מטרות חשובות. על כך כתב יצחק שדה ^מ:

הגבורה אינה פסגה. היא דרך העפלה שאין בה קפיצות. היסוד שבגבורה אינו האומץ, אלא הנכונות להקרבה עצמית. לאומץ שבגבורה יכול להגיע גם האיש המפחד, אם תזקה בו נכונות ההקרבה. הפחד הוא מעצור, והאיש הנכון יתגבר גם על המעצור הזה...הגבורה האמיתית מתגלה גם בחולין של יום יום. אנו רגילים לייחס את מושג הגבורה לצבאיות, מסיבה מובנת...אך אין זו הדרך היחידה...לא הפחדנות היא היפוכה של הגבורה, אלא האנוכיות. האיש האנוכי יכול להיות אמיץ, אך גבור לא יהיה.
(״שבילי גבורה״, יצחק שדה)

1. ציינו שני משפטי מפתח (משפטים עיקריים) המופיעים בקטע.
2. הדגימו את הרעיון הקיים במשפטי המפתח - מאירועים בחיים.
3. ציינו שמות של גיבורי תרבות בני זמננו. במה מתבטאת גבורתם?
4. האם יש מכנה משותף בין שמות גיבורי התרבות שציינתם?

איזהו גבור? הכובש את הניצור

אבות ד' א'

יצחק שדה – עלה לארץ בשנת 1920. מראשי ה"הגנה", מפקדו הראשון של הפלמ"ח. נפטר בשנת תשי"ב 1952.

מידעון
ביזמן

מ

2. נשים גיבורות

לפניכם שלושה סיפורי חיים של נשים צעירות, מהן שעדיין חיות עימנו. בכל אחד מן הסיפורים קיימת גבורה בהיבט אחר.

"עיוורון זה ענין יחסי" - אורית טורם

אורית טורם, פגועת ראייה מלידה זכתה בשנת תשנ"ט בתואר כלת התנ"ך בחידון העולמי לנוער.

אורית נולדה פגה, ומיד אובחן אצלה עיוורון בעין אחת, וליקוי ראייה חמור בעין השניה. לפני כשהיא הייתה בת א' המליצו להוריה לשלוח אותה לכתה מיוחדת. הוריה סרבו והתעקשו שבתם תלמד בבית ספר רגיל. אורית התגלתה כתלמידה טובה ושקדנית שלא ביקשה

לעצמה 'הנחות'. מראשית לימודיה צייד אותה משרד החינוך בטלוויזיה במעגל סגור, מכשיר דמוי מחשב שתחתיו תאורה, מצלמה ומדף. אורית הניחה ספר או מחברת על המדף, והדף הוקרן בצורה מוגדלת מאד על צג המחשב. אורית סיגלה לעצמה שיטת כתיבה במחברת, תוך כדי הסתכלות על הכתב המוגדל שבמדף. במשך כל שנות לימודיה היא לא ויתרה על שיעורי בית, ובמקרה הצורך ענתה תשובות בעל פה. אף פעם לא ניסתה לנצל את הקושי שלה כדי ל'הרוויח' משהו שלא כדין. כיוון שאורית לא ראתה את הכתוב על הלוח, המורות או התלמידות נהגו להקריא לה. אורית למדה לצאת לרחוב לבד, לדמיין את הדרך בה יש ללכת, לתת סימנים למקומות בדרכה, לשאול אנשים ברחוב מה מספר האוטובוס המתקרב, וכך היא הצליחה להגיע למחוזות חפצה בכוחות עצמה.

מאז ומתמיד אהבה אורית ללמוד תנ"ך, ובכתה י"א החליטה לגשת לחידון התנ"ך. אורית נגשה לשלב הבחינה המחוזי ולא עברה אותו. הכשלון לא ריפה את ידיה והיא נרשמה לחידון בשנה שלאחר מכן. היא חילקה לעצמה את החומר שיש ללמוד ושיננה אותו באופן שיטתי, כשהוריה מסייעים בידה במהלך הלימוד. היא למדה לקרוא עם

טעמים, כדי לחדד את זכירת הפסוקים. באותה שנה אורית עברה בהצלחה את המבחן המחוזי, ועלתה לחידון הארצי. במהלך חידון התנ"ך הארצי ביום העצמאות אורית השיבה על כל השאלות שנשאלה בשטף, כשהיא מצטטת פסוקים רבים ומלהיבה את שומעיה.

אורית זכתה במקום הראשון והוכתרה **ככלת חידון התנ"ך**. הזכיה לא סחררה את ראשה ובשובה מהחידון היא המשיכה ללמוד לקראת מבחני הבגרות ועברה אף אותם בהצלחה.

(מתוך "אתרוג", חשוון תש"ס, כתבה של לבנה מושון)

כיצד באה לידי ביטוי גבורתה של אורית?

בשנת תשס"ג הורה בית המשפט למשרד החינוך ליישם את החוק על שילוב ילדים בעלי צרכים מיוחדים בכיתה רגילה, ולהשקיע כספים לשם כך, הנה לשון החוק:

"...התכנית החינוכית היחידנית תיקבע, ככל האפשר, מתוך מגמה לשלב את התלמיד בתכנית הלימודים הרגילה, לפי צרכיו של הילד המשולב ובהתחשב בסוגי לקויותיו, בחומרתן ובגילו של התלמיד, והכל במסגרת תכנית השילוב שנקבעה לפי סעיף 20 ג ולפי החלטת ועדת השילוב."

(חוק החינוך המיוחד, 1988, פרק ג, סעיף ב)

1. מה הם הקשיים בהם נתקל הילד החריג במהלך הלימודים, וכיצד ניתן להתמודד עימם?

2. מה הם האתגרים בהם התלמידים ה'רגילים' נתקלים במהלך הלימוד בכיתה בה משולב ילד בעל צרכים מיוחדים, וכיצד ניתן להתמודד עימם? מהם ה'רווחים' של אותה כיתה?

"תמיד בשמחה" - דסי רבינוביץ

דסי היתה בחורה רגילה – הדריכה בבני עקיבא, למדה בתיכון, והחלה ללמוד לבגרויות. לאחר תקופה ארוכה בה הרגישה חולשה, גילו הרופאים כי היא חולה במחלת הסרטן. "אנשים קצת מפחדים מחולי סרטן" אמרה דסי "חושבים שזה מדבק". על אף מחלתה,

השתדלה דסי לא להיכנס למצב של רחמים עצמיים ועצבות, אלא השתדלה להיות בשמחה, ולעזור לאנשים אחרים.

דסי החליטה להדריך במחנה קיץ של חולי סרטן. היא הגיעה למחנה בערב הראשון, ובמהירות הפכה לכוכבת. פניה המחייכות ועיניה המאירות כבשו את לב כולם. החניכים נקשרו אליה והקיפו אותה. היא היתה פתוחה, ישרה ואמיתית ביחסיה עם החניכים ועם המדריכים. דסי עודדה את הילדים לבטא את מה שהם מרגישים וחושבים. היא הבינה היטב את המצוקות שלהם, וסיפרה להם על עצמה ועל הטיפולים שעברה. דסי לימדה אותם איך אפשר לחייך למרות הסבל, והדגישה תמיד את סיסמת המחנה: "ביחד נתגבר". בישיבות המדריכים היא המליצה למדריכים הצעות שיפור בפרטים קטנים הנוגעים לטיפול היומיומי בחניכים. הטיפולים שעברה גרמו לשיער שלה לנשור, אך דסי החליטה לא להתבייש בקרחת ואף הרבתה להצטלם מתוך רצון להביא מודעות, שחולה סרטן הוא ככל האדם, ואין סיבה להתרחק ממנו. (סיפורה של דסי מופיע בספר "תמיד בשמחה" כתבה עדנה אמית)

לצערנו, מאבקה האמיץ של דסי במחלת הסרטן לא הצליח והיא נפטרה, ובכל זאת ניתן לראות בו היבטים של נצחון. חוו דעתכם על אמירה זו.

מתוך "עירובי שמחה", דסי רבינוביץ.

אם צעירה באיטליה בזמן השואה - חולדה קמפניינו

חולדה קמפניינו, בתו של פרופ' קאסוטו, נולדה באיטליה בשנת 1914, וקלטה בביתה את האוירה הציונית ואת החינוך היהודי, תוך הקפדה על קיום מצוות ואהבת התורה. קבלה תואר דוקטור למתמטיקה מטעם אוניברסיטת רומא. חולדה נישאה לשאול ונולדו להם שני ילדים. בשנת 1943 עם פלישת הגרמנים לאיטליה, נכבשו היהודים תחת הצבא הנאצי. בני משפחתה של חולדה נשלחו למחנות ריכוז, והיא הסתתרה לבדה במנזר עם שני ילדיה ושלושת אחייניה, עליהם היא נטלה אחריות. חולדה וחמש הילדים הצליחו לשרוד את השואה ועלו לארץ.

בספרה המתעד את קורות משפחתה בתקופת השואה, מספרת חולדה על אחת מההתמודדויות שלה כיהודיה:

פסח מתקרב, פסח בלי בעל הבית, בלי ילדים, בלי מצות, בלי סדר... הרי לא ייתכן...יש דברים שאין בידי לשנות, אבל אשתדל בתחום הצר שהוא באפשרותי. נזכרתי... גם בפסח האחרון, כמו בכל שנה מאז חוקי הגזע, שמרנו חבילה קטנה של מצות, סגורה ומסוגרת, נפרדת מכל השאר: לא ידענו מה ילד יום, ורצינו להיות מוכנים למקרה שאי אפשר יהיה לאפות מצות...יין? אינני זוכרת, אולי עשינו מצימוקים...אבל הגדת פסח בוודאי לא ידענו בעל פה, אפילו לא חלקית. בידינו לא היה כל ספר היכול להסגיר אותנו כיהודים...לא רחוק מאתנו גר יהודי זקן, שהיה לפני כן אחד החזנים של הקהילה, שוחט ובודק. בערב פסח באתי אליו, סיפרתי על תוכנית לערוך סדר לעצמנו ובקשתי ממנו הגדה של

חולדה קמפניינו בקבוצת יבנה, רוקמת פרוכת לבית הכנסת.

פסח. הוא נתן לי את מבוקשי והלכתי עם ההגדה עטופה בעיתון יומי. בהתרגשות גדולה הכנו את שולחן ליל הסדר בצורה החגיגית ביותר שיכולנו בתנאים ההם: המחשבות שלנו היו עם יקירנו יותר מתמיד, אני קראתי את ההגדה ובסוף לחשנו אחת לשניה: "לשנה הבאה בירושלים". ("ילדור אשר לא ידע" מאת חולדה קמפנינו)

1. מדוע התאמצה חולדה לחגוג את חג הפסח גם בתקופה כה מסוכנת?
2. האם אתם מכירים סיפורים נוספים של גילויי גבורה בזמן השואה?

3. מיהו הגיבור בחנוכה?

חג החנוכה משופע בשירים. עם התחדשות הישוב היהודי בארץ ישראל, ראו רבים את מלחמת המכבים כמקור להזדהות של מאבק מעטים כנגד רבים, וזו אחת הסיבות לריבוי השירים לחג זה.

בשירי חנוכה ניתן לזהות גרסאות שונות המבטאות את המלחמה, הניצחון, הגבורה וההצלה, השמחה והתודה.

ישנם שירים המתארים את הניצחון כך:

ימי החנוכה – א. אברונין

ימי החנוכה, חנוכת מקדשנו,
באיל ובשמחה מלאים את
לבנו;
אילה ויום סביבוננו יסה,
סופאניות נאכל בט ארוב.

האירו, הדליקו
נרות חנוכה רבים –
אל הנסים ואל הנפלאות
אשר חוללו המכבים!

הבה נרימה – ל. קיפניס

הבה נרימה מכבים אנחנו,
נס ואבוקה – דאלנו רע, נכון!
יחד פה נשירה ביוונים נלחמנו –
שיר החנוכה! ולנו הנצחון!

פרח אל פרח
זר גדול נשזר,
לראש המנצח –
מכבי איבור!

מי ימלל – מ. רבינא

מי ימלל אבורות ישראל
אותן מי ימנה?
הן ככל דור יקום האיבור
אואל העם.

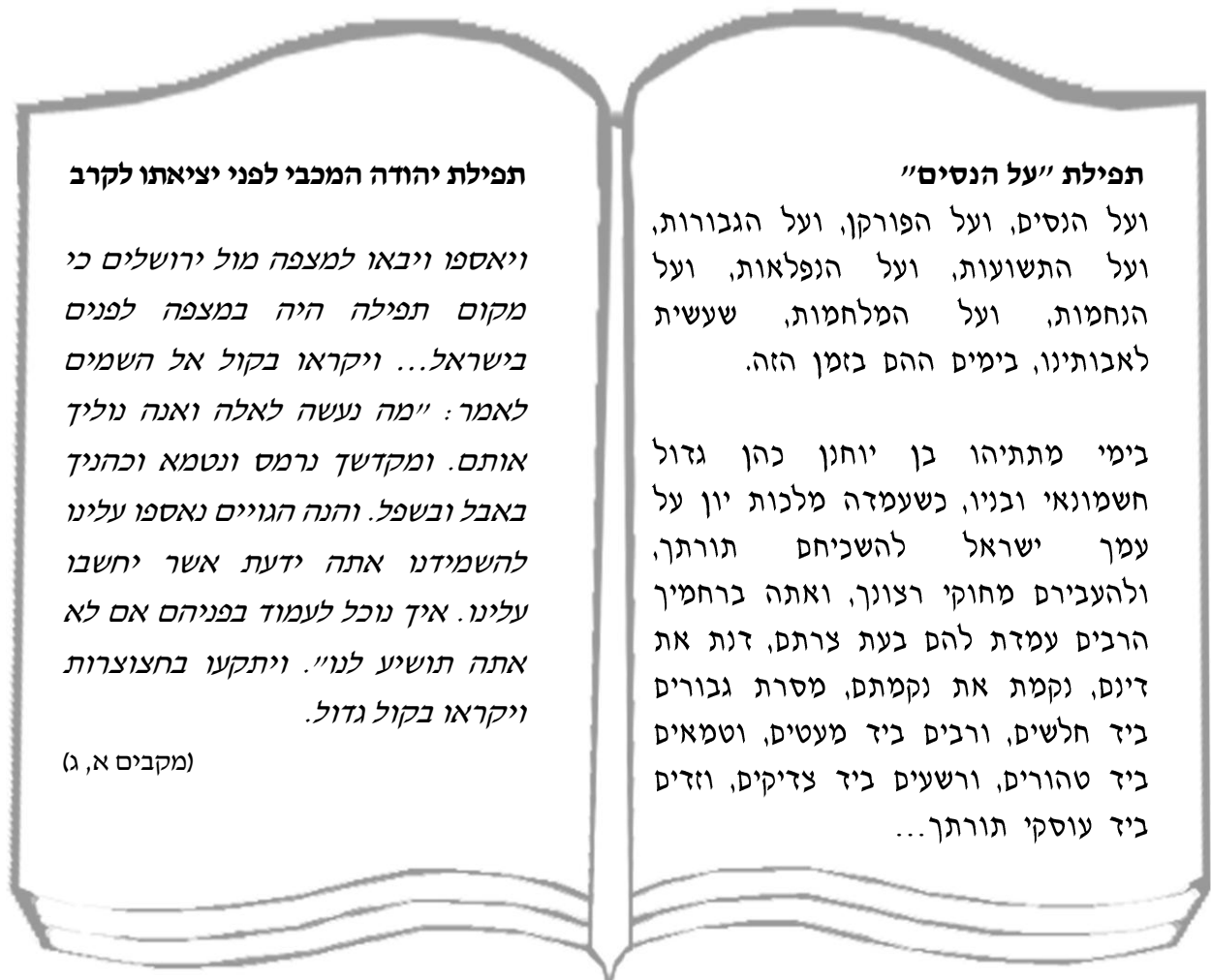
שמע! בימים ההם בלזמן הלה
מכבי מושיע ופודה
ובימינו כל עם ישראל
יתאחד, יקום ויטאל.

מי הגיבור או מחולל הנס בכל אחד מן השירים?

לעומת זאת, מן התפילה עולה המסר הבא:

1. למי מיוחסת הגבורה ועשיית הנס בקטעי התפילה?
2. השוו בין שירי החנוכה לקטעי התפילה. מה המשותף ומה השונה ביניהם?
3. כיצד ניתן להסביר הבדלים אלו?

1. פטור נשים ממצוות עשה שהזמן גרמן

חכמים חייבו את הנשים במצוות לא תעשה, וכן במצוות עשה שקיומן אינו מותנה בזמן מסויים, כלומר מצוות שאין הזמן גרמן. לעומת זאת האשה פטורה ממצוות עשה שהזמן גרמן, כלומר: מצוות שקיומן מוגבל למועד קבוע, וכך נאמר במשנה:

כל מצות עשה שהזמן גרמא – האנשים חייבין והנשים פטורות,
וכל מצות עשה שלא הזמן גרמא – אחד אנשים ואחד נשים חייבין.
וכל מצות לא תעשה, בין שהזמן גרמא, בין שלא הזמן גרמא –
אחד אנשים ואחד נשים חייבין.
(מסכת קידושין פרק א, משנה ז)

מדוע, לדעתכם, יש לנשים פטור ממצוות עשה שתלויות בזמן?
מדוע נשים פטורות ממצוות עשה ולא ממצוות לא תעשה?

יתכן שחכמים פטרו את הנשים מקיום מצוות עשה המותנות בזמנים מוגדרים, מכיוון שהן מעורבות יותר בטיפול בילדים הרכים, טיפול הדורש התמסרות והיענות מיידית לצרכיהם.

לנושא זה מתייחס הרב יעקב אריאל^מ:

לאשה המודרנית, ככל שתהיה כזו, תהיה תמיד עדיפות ברורה על
הגבר בנושא אחד: הבאת חיים לעולם. משימה גדולה זו היא זכותה
העיקרית של האשה בתקופת הפוריות, אך גם חובתה. אין לה תחליף.
ולכן אֵל לאשה ליטול על עצמה משימות בתקופה שהן עלולות
להפריע לה במשימתה זו...

(”מבנה חדש במשפחה המודרנית”, מסכת משפחה, גליון מס’ 2)

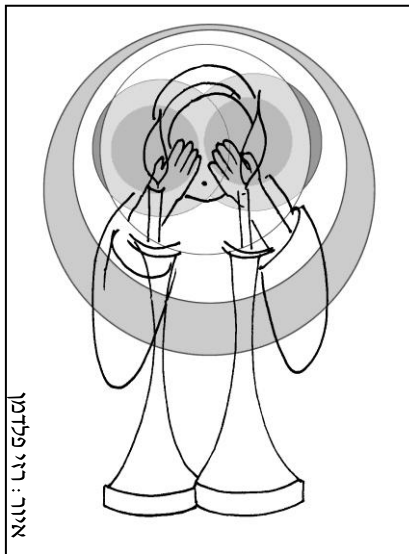
1. מה היא הזכות העיקרית של האשה?
2. הדגימו מקרים נוספים בהם ההלכה פוטרת אנשים במצב מסויים מקיום מצווה.
3. מהי, לדעתכם, הרגשתו של מי שפטור מקיום המצווה?

למרות שהאשה פטורה מקיום המצוות שהזמן גרמן - היא רשאית לקיימן, אם רצונה בכך. מן הראוי שהסביבה תיצור אפשרויות בהן גם האשה תוכל לקחת חלק בקיום מצוות אלו, בלי לפגוע בתפקיד האמהות.

2. חיוב נשים למרות הפטור

למרות הפטור של הנשים ממצוות עשה שהזמן גרמן, ישנן מצוות מסוג זה שנשים בכל זאת חייבות בהן.

ניתן לחלק מצוות אלו לשלוש קבוצות:

- מצוות עשה שקשורות למצוות לא תעשה** – כיוון שנשים חייבות בחלק הלא תעשה, חייבות הן גם בחלק העשה. לדוגמא, **קידוש בשבת**.
 - מצוות שנשים קיבלו על עצמן** – אם ברוב עדות ישראל נשים קבלו על עצמן לקיים מצווה זו – הן מחוייבות בה. לדוגמא, **שופר בראש השנה**.
 - "אף (=גם) הן היו באותו הנס"** – נשים חייבות במצוות הבאות לזכר מאורע הסטורי בו הציל ה' את ישראל – גברים ונשים כאחד – מיד צר. לדוגמא, **מגילה בפורים**.
- (על פי ספרו של הרב אלינסון "האשה והמצוות", חלק א, פרק ג)

מצאו דוגמאות נוספות למצוות עשה שהזמן גרמן שנשים חייבות בהן.

אף הן היו באותו הנס

לגבי שלושה חגים נאמר שנשים מחוייבות במצוות החג בגלל השתתפותן בנס ההצלה.
כך נאמר בגמרא:

אמר ר' יהושע בן לוי:

נשים חייבות בנר חנוכה, שאף הן היו באותו הנס

(מסכת שבת, דף כג ע"א)

אמר ר' יהושע בן לוי:

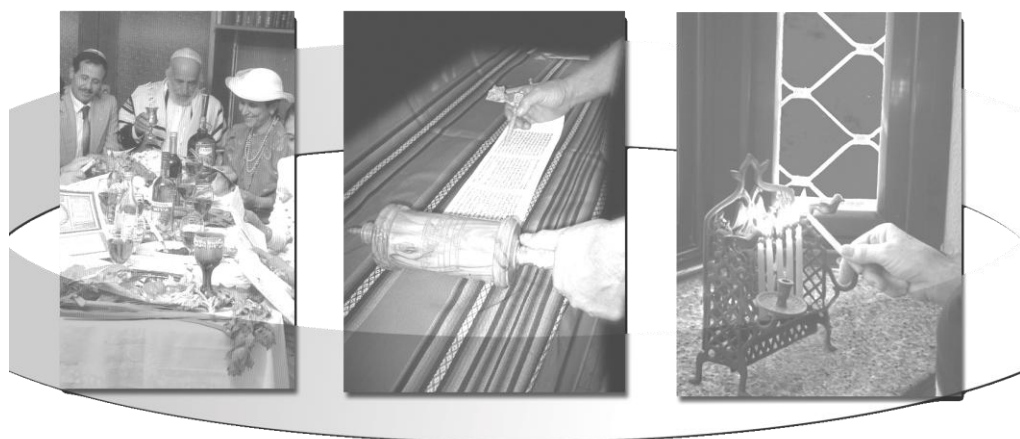
נשים חייבות במקרא מגילה, שאף הן היו באותו הנס

(מסכת מגילה, דף ד ע"א)

אמר ר' יהושע בן לוי:

נשים חייבות בארבע כוסות הללו, שאף הן היו באותו הנס

(מסכת פסחים, דף קח ע"א)

קיימים שני פירושים לטעם "אף הן היו באותו הנס":

1. אף הן ניצלו מן הגזירה שניחתה על עם ישראל, גברים ונשים כאחד.
2. נס ההצלה נעשה על ידי הנשים.

השלימו את המילים החסרות:

- פסח – אף הנשים ניצלו מגזירתו של ___ מלך ___ .
 מי הן הנשים שבזכותן נעשתה ההצלה? ___ .
 פורים – אף הנשים ניצלו מגזירתו של ___ מלך ___ .
 מי היא האשה שבזכותה נעשתה ההצלה? ___ .
 חנוכה – אף הנשים ניצלו מגזירתו של ___ מלך ___ .
 מי היא האשה שבזכותה נעשתה ההצלה בחנוכה? ___ .

על כך כותב הרב עדין שטיינזלץ ^מ:

היו שקשרו את מעשה יהודית בהולופורנס בנס חנוכה; ומדגישים גם
 ענין חנה ושבעת בניה שבשלהם, וכיוצא בהם, עיקר נס חנוכה.
 (פירוש למסכת שבת, דף כג ע"א)

כיתבו בקצרה את סיפורה של יהודית.

3. קיום מצוות על ידי נשים

יש להוסיף שתי נקודות בסוגיית חיוב נשים במצוות:
 א. אשה החייבת במצווה יכולה להוציא אחרים ידי חובה.

על כך כותב הרב חיים דוד הלוי ^מ:

אשה מדלקת נר חנוכה, שאף היא חייבת בה. ויכולה לברך ולהדליק
 ולפטור את כל בני ביתה, בין שעומדים בשעת ההדלקה לידה ובין
 שאינם לידה.

(מקור חיים לבנות ישראל, עמ' 134)

הרב עדין שטיינזלץ – הוציא לאור מהדורה מנוקדת ומבוארת של התלמוד. בשנת 1988
 הוענק לו פרס ישראל על מפעל חייו ותרומתו הייחודית.
 הרב חיים דוד הלוי – היה הרב הראשי הספרדי לתל אביב, נפטר בשנת תשנ"ח 1998.

מִידָּנָה

מ

באילו מצוות נוספות האשה יכולה להוציא אחרים ידי חובתם?

ב. אשה רשאית לקיים גם מצוות שאין היא חייבת בהן.

כך כותב הרב חיים דוד הלוי בעמוד הפותח את ספרו "מקור חיים לבנות ישראל":

בו יבואר באילו מצוות אשה חייבת, ואילו יכולה לקיים וכיצד.

ר' אלעזר מוורמיזא הנקרא "רוקח" (על שם ספרו "ה'רוקח") כתב בהספד על מות אשתו, מרת דולצה:

משוררת זמירות ותפילות ומדברת תחנונים
וידוי בכל יום לנשמת כל חי וכל מאמינים
נואמת פיטום הקטורת ועשרת הדברים
בכל המדינות לימדה נשים ומנעמת זמרים
סדרי תפילה בבקר ובערב סודרת
ולבית הכנסת מקדמת ומאחרת ...
פיה פתחה בחכמה איסור והיתר יודעת
את יום השבת יושבת, דרשת בעלה שומעת ...

1. אילו קטעי תפילה מוזכרים בהספד?
2. מהם 'עשרת הדברים' שמרת דולצה היתה "נואמת"?
3. מה כוונת המשפט – "לבית הכנסת מקדמת ומאחרת"?
4. אילו מצוות קיימה מרת דולצה, למרות שלא היתה חייבת בהן?
5. ציינו שלוש דוגמאות מחיי היום יום למצוות שנשים חייבות לקיים, ולמצוות שנשים רשאיות לקיים.

בפועל, נשים רשאיות לקיים את מרבית המצוות, על כך כותב הרב שאול ישראלי ^מ:

אין נשים מתעטפות בציצית ולא מניחות תפילין. אולם שאר מצוות עשה שהזמן גרמא (ונוהגות בזמן הזה) - נשים מותר לקיימן, ויש להן שכר כמי שאינן מצווה ועושה, ואולי אף למעלה מזה (לדעת רבינו תם).

(”האשה וחינוכה” בעריכת בן ציון רוזנפלד)

קיימת מחלוקת האם נשים יכולות לברך על קיום מצוות עשה שהזמן גרמא, שהרי הן פטורות ממצוות אלו. זו מחלוקת בין הפסיקה הספרדית והאשכנזית, ושוב נביא את דברי הרב ישראלי:

לענין ברכה - יש פנים לכאן ולכאן, ובנות אשכנז נוהגות לברך. ונראה הדבר שגם בנות עדות אחרות שרצונן לברך - אין ממחין בידן, כי יש להן על מי שיסמוכו.

1. בררו מהו הנהג בביתכם.

2. שאלו את רב הקהילה או את רב בית הספר כיצד הוא מורה לבני קהילתו לנהוג.

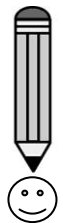
3. האם נכון לעודד נשים לקיים מצוות שבדורות הקודמים אמותיהן לא נהגו לקיים? אם כן, כיצד?

מתוך הגדת דרמשטאדט, גרמניה, המאה ה-15

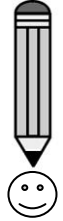
מצאו את המלים הבאות לפי ההגדרות הנתונות. בכל מילה כלולה המילה אור.
(למשל: מחכה בסתר – אורב).

כלי נגינה
מערכת הנחות והשערות
שעון
חמץ
חכם, תרבותי
ירח
תורה
סוג של עץ
מבקר
כוכב נופל

חנוכה הוא חג האור, אור במימד הפיזי ואור במימד הרוחני. ההתכנסות המשפחתית סביב אור הנרות מהווה מסר מרכזי בחג החנוכה. לפניכם איורים וביטויים. התאימו בין הביטוי והאיור המתאים לו. כתבו את משמעות הביטוי. ניתן להיעזר במילון.

א. אורו עיניו	1	
ב. אור התורה	2	
ג. אור פנים	3	
ד. הוצאה לאור	4	
ה. אורות וצללים	5	
ו. אותיות מאירות עיניים	6	
ז. מגדלור	7	

מידע על הדמויות בלהבות

חנה סנש (1921-1944)

נולדה בבודפשט, בירת הונגריה. בשנת 1939 עלתה לא"י וגרה בקבוץ שדות ים. במרץ 1944 צנחה חנה עם חבריה באירופה מאחורי קווי הנאצים, נתפסה ע"י חיילים הונגרים ונשלחה לכלא בבודפשט, שם עונתה והוצאה להורג. חנה סנש היתה משוררת; מבין שיריה הידועים, "בדרך לקיסריה" (א-לי א-לי שלא ייגמר לעולם).

שרה אהרונסון (1890-1917)

נולדה במושב זכרון יעקב. ב-1916 הצטרפה לאחיה אהרון שהקים את המחתרת "ניל"י" במטרה לתת סיוע מודיעיני לבריטים במלחמתם נגד הטורקים בארץ ישראל. בסוכות שנת 1917 נתפסה יחד עם שאר חברי המחתרת, עונתה בידי הטורקים ושמה קץ לחייה כדי לשמור על כבודה.

גולדה מאיר (1898-1978)

נולדה ברוסיה והיגרה עם משפחתה לארצות-הברית ב-1906. הצטרפה לפועלי ציון ב-1915, עלתה ארצה ב-1921 והיתה פעילה בהסתדרות הכללית ובסוכנות היהודית בימים שלפני קום המדינה. כיהנה כצירה הראשונה של ישראל במוסקבה (1948-1949), כשרת העבודה (1949-1956), כשרת החוץ (1956-1966) וכראש ממשלת ישראל (1969-1974).

דונה גרסיה מנדס (המאה ה-16)

נולדה למשפחה אמידה של אנוסים. ברחו עם משפחתה לממלכה העותומנית, שם הזדהתה בגלוי כיהודיה והפכה למנהיגה בקהילה. דונה גרסיה בנתה בתי כנסת, אירגנה מוסדות צדקה לעניים ותמכה בתלמידי ישיבה. הוכרה בצדקותה וזכתה בתואר "אסתר" של התקופה.

שרה שנייר (1883-1935)

נולדה בקרקוב, פולין, למשפחה חסידית, תופרת במקצועה. בתקופת ההשכלה, היתה עדה להתרחקות נשים מהיהדות וראתה צורך להקים מסגרת חינוכית לבנות ישראל. בברכת הרבי מבולז, ייסדה בקרקוב בשנת 1918 בית ספר לבנות, "בית יעקב". עד לפטירתה, היו מעל 200 בתי ספר ברחבי אירופה, וכיום "בית יעקב" היא הרשת הגדולה ביותר בעולם לחינוך בנות חרדיות.

אידה נודל (1931-)

נולדה בברית המועצות, "אסירת ציון" ("רפיוזניק"). בשנת 1971 הגישה לראשונה את בקשתה לעלות ארצה, ובמשך 16 שנה, המשיכה לדרוש מהממשל הסובייטי את מימוש זכויותיה לאפשר לה לעלות לארץ ישראל. אידה פוטרה מעבודתה ואף נאסרה לתקופה קצרה. הייתה פעילה במתן עזרה ל"אסירי ציון" - יהודים שנכלאו בגלל רצונם לעלות ארצה. גילמה את מאבקם של יהודי ברית המועצות בשנות ה-70 וה-80 לעלות לישראל. בשנת 1987 אידה נודל עלתה ארצה ומאז היא פעילה במתן עזרה למשפחות עולים חד-הוריות.

רחל פרייאר (1894-1982)

נולדה בגרמניה. עסקה בהוראה והייתה פעילה בתנועה הציונית. בשנת 1932 ייסדה את תנועת "עליית הנוער" שהכשירה בני נוער וצעירים לעלייה לארץ ישראל, בעיקר בתחום החקלאות. רחל פרייאר עלתה לארץ בשנת 1941 והמשיכה לפעול בנושאי חינוך ובני נוער. בשנת 1981 קיבלה את פרס ישראל על "תרומה מיוחדת לחברה ולמדינה בשירותי רווחה, קהילה ונוער".

רחל (בלובשטיין) המשוררת (1890-1931)

נולדה ברוסיה. עלתה לארץ ישראל בגיל 19, והגיעה ל-"חוות הפועלות" בכנרת. רחל התאהבה בכנרת, דבר הניכר היטב בשירה. בשל היותה תלמידה מצטיינת, נשלחה ללמוד חקלאות בצרפת. רחל חלתה בשחפת וכשהתגלתה מחלתה נתבקשה לעזוב את דגניה, בה גרה, ועברה לתל-אביב, שם כתבה שירים לעיתון "דבר". רחל הובאה לקבורה בבית העלמין של כנרת, ועל קברה נרשם השם "רחל", ולידו, בתוך גומחא, מצוי ספר שירה.

